

ТРИЗЕНЬНИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 1, рік видання I. 15 жовтня 1925 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, 15 жовтня 1925 р.

Розпочинаючи видання наше,* ми свідомо виступаємо під знаком Тризуба, як символа Української Державности. Цей символ буде нам завжди в нашій праці і критерієм її і тією метою, до якої ми змагатимемося йти, розкриваючи зміст української державної ідеології та виявляючи шляхи і методи національного будівництва. Дорогою вона є для нас — та державність українська і по спогадах історичних і тими забезпеченнями, що їх вона може одна тільки дати для вільного та всебічного розвитку генія українського. Пригнічений в своєму виявленню на протязі віків низкою несприятливих географічних і міжнародних обставин, він всеж схоронив в собі величезні творчі можливості, перед якими безсилим показали себе зовнішні сили чужого насильства. Нація, що має в собі ці можливості, не може не здійснити свого ідеалу державного і не може не виконати своєї історичної ролі для людства. Вірячи в її сили, відчуваючи їх в собі, ми з певністю і на майбутнє її дивимося. Україна, як самостійна Держава, стане реальністю як в життю народу нашого, так і перед широким світом. Вона має для цього потрібні данні. І сьогодні вона могла б уже бути тим, чим неминуче буде завтра, коли б творчі державні змагання її народу «вчора» не були затримані в своєму закінченню насильством історичного ворога та збігом несприяючих міжнародних обставин.

*) Брак відповідних українських літер у друкарні не дозволяє додержати правопису. Редакція просить вибачення у читальників і сподівається незабаром виправити ці хиби: належне вже замовлено.

А проте ці змагання лише стримано, — тільки ж не вбито. Їх живе джерело розлилось по артеріям національного організму і свою живучу і животворну функцію провадить, набираючи в цьому процесі нових сил і шукаючи нових шляхів для досягнення нацією її державної мети. Пройде для цього потрібний час, минуть строки підготовчої праці, — мета буде досягнена.

В українську державність ми віруємо, українську державність ми ісповідуємо, — в її неминучості ми переконані. Для нас вона є до певної міри живою реальністю, бо ідею її ми носимо в серці, бо її духом, потребами овіяне все життя. Ще не затих гуркіт «рідних гармат» недавньої боротьби за нашу державність, ще не засохла свята кров, пролита мучениками і лицарями її, ще не розвіявся той дух боротьби, що піднімав вірних синів нації на велике діло і поведе ще знову їх за собою, щоби допровадити до кінця розпочатий віками національний чин. Дух цієї боротьби овіває націю, і нас, частину її, що перебуває на чужині та згідно з законом розподілу національних сил працює в органічній єдності з нею для звільнення отчизни. Ми занадто живо відчуваємо цей дух боротьби, щоби перейти до порядку дня над засобами найдослідливішими для успішного її закінчення; ми занадто шануємо ціну крові, яку пролили наші незабутні лицарі і яка безперестанку до наших днів льється на Україні, щоби не схилитися перед їхніми могилами і не додержати тих заповітів, що їх вони перед своєю смертю, або фактом самої своєї смерті — найбільшої жертви для отчизни — переказали нам.

Виразні ці заповіді: держава вища над партією, нація вища над класи.

Ми будемо намагатися розгорнути і доказати життєву мудрість і політичну доцільність цих принципів. Ми кликатимемо наше громадянство, без різниці партій, до підпорядкування тим основним вимогам державного будівництва.

І ми глибоко певні, що заклик наш знайде відгук не тільки тут на чужині, а і там — на самій батьківщині, бо як тут, так і там досвід примусив визнати вагу об'єднання і деструктивну силу роз'єднання. Що правда, певні «фланги» української політичної думки ще й сьогодні не виявляють розуміння цієї вимоги, ще й сьогодні вони намагаються прищепити нашому громадянству невідповідні державні концепції. Не дивлячись на протилежність своїх програмів і ідеологій, не дивлячись на взаємне поборювання, ці бігуни української політичної думки з однаковим усердям намагаються розколвати національну єдність і вносити розгардіяш в організовані та творчі заходи українського

громадянства. Та численно переважаюча частина нашого громадянства, морально здорова і національно певна, не піддається розкладовій праці і непохитно стоїть на позиціях української державности в тій її концепції — Української Народньої Республіки, що єдина втілила в собі державні змагання нашої нації. Це біля державного прапору УНР організувалося все, що було найактивнішого, найсвідомішого серед нашої нації; це під бойовим прапором її почалася організація сил нації для великої мети незалежності, і справжня боротьба не словами, а кровю і жертвами за цю незалежність; це підчас цієї боротьби відновилися давні історичні традиції нашого народу і утворилася жива легенда самої боротьби, як той могутній чинник в життю нації, без якого ніколи ніяка нація не досягала ні своєї національної мети, ні свого призначення серед інших народів.

Ми, що були і єсьми учасниками боротьби нашого народу за свою державність, добре знаємо велике виховуюче значіння її для збудження національної свідомости його, і для засвоєння ним вимог національного будівництва. В процесі боротьби наш народ усвідомлював себе, підпорядковував себе інтересам власної державности і виявив наявність творчо-державних змагань.

З власного досвіду ми всі знаємо, які **позитивні** наслідки дає закроєна на великий **мапштаб ініціатива** і організовані зусилля для її здійснення. Гармонійний симбіоз **переборює**, здавалося б, **непереможні** труднощі і робить з сьогодні неможливого — цілком реальне явище завтра. Для нації, що збудилась до нового життя, стираються грані між сьогоднішнім і завтрашнім, бо корні другого лежать в першому, бо досягнення завтрашнього дня цілковито залежать від зусиль сьогоднішнього.

Логика розвитку національного руху на Україні веде до повторення військових подій 1918-1920 р. р. Ми хотіли би, щоби неминучість їх була засвоєна ширшими кругами громадянства, як і той факт, що цей конфлікт матиме місце незалежно від форми влади в Росії. Всі вони для нас мають однакову вагу, бо однаково не миряться з існуванням державної незалежности України і однаково будуть боротися проти неї і з нею, як політичними, так і мілітарними засобами. Між царською Росією і сучасною комуністичною для нас немає різниці, бо обидві вони уявляють собою тільки різні форми московської деспотії та імперіалізму. Ідеал державности української не може бути втиснутий в вузькі межі федерації, конфедерації, тим більше автономії, ні з Росією, ні з ким би то не було. Всі ці форми «братнього» співжиття ми на протязі нашої історії добре на собі зазнали і відчули, переконавшись в деструктивно-деморалізуючому впливові їх на наш народ.

Своє бажання і свою волю — бути господарем власної землі — український народ тепер твердо виявив, але ще до краю цього не здійснив. В міру наших сил ми будемо працювати над тим, щоб незакінчене вивершити.

Наша ідеологічна праця полягатиме в розгорненню і обґрунтуванні ідеї української державности. Паралельно ми будемо вияснити найдоцільніші шляхи національного будівництва в різних ділянках народнього життя. Обидва ці завдання не можуть бути здійснені без правдивого вияснення сучасної української дійсности на всіх землях, заселених нашим народом.

Особливу увагу ми будемо присвячувати тому становищу, в якому перебуває наш народ під московсько-комуністичною окупацією, бо стоїмо на тому, що тут, на Великій Україні, зріють події загальнонаціонального масштабу і що проблема української державности може бути вирішена в першу чергу тільки на цих землях. Стане дійсністю українська держава над Чорним Морем і на обох боках Дніпра, тоді питанням тільки часу буде реалізація ідеалу соборности земель українських і об'єднання їх біля державного перводжерела.

Ось через що для нас спочатку мислиться державна незалежність, а потім вже соборність України. Ось через що, стоючи на ґрунті соборности, ми уважаємо, що найпростішим шляхом до неї є шлях тих можливостей, які при данній зовнішній і внутрішній ситуації надаються до здійснення. Заявляючи себе прихильниками реальної політики в справах одбудування нашої держави, ми будемо дбати про належну оцінку кожного з тих внутрішніх чи зовнішніх чинників, які можуть бути корисними для нації в її змаганнях до державної самостійности. Ми залишаємо охоче і наперед фразеологію національного максималізму тим, хто має до неї нахил, бо ніколи ні одна нація в світі не доходила до своєї мети тим шляхом; натомість ми дбатимемо про здійснення українським громадянством тої «чорної» колосальної своім масштабом праці, яку воно повинно перепроводити в сучасні переходові і переломові періоди нашої історії.

В звязку з цим маємо на увазі розгорнути на сторінках нашого журналу практичний програм нашої праці, конкретизуючи біжучі, чергові завдання його і зводячи до певної системи, що охоплює собою найбільші потреби національної справи в сучасний момент.

Поруч з цією працею редакція присвячуватиме постійну увагу біжучому життю наших українських колоній, розкиданих поза межами батьківщини, висвітлюючи його світлі, творчі явища і застерігаючи від протилежних їм.

Ставлячи собі такі великі завдання, Редакція надіється, що вона зустрине діяльну допомогу наших літературних, наукових і громадських робітників, державно настроєних. Вона хоче вірити, що живі наші сили, до якої-тєї чи іншої партії чи політичної групи вони належать, коли тільки вони вірні і віддані українській державності, стануть їй в допомозі. З огляду на це, Редакція відкриватиме свої сторінки кожному річевому слову, аби тільки воно було перейняте ідеєю конструктивною.

Спаяні єдністю державної думки, однаковістю в розумінню чергових практичних завдань національного будівництва, ми тут на еміграції почуватимемо себе тоді єдиною, підпорядкованою ідеєю силою, здатною на організовані чини, яких вимагає од неї отчизна. Для розвитку тих процесів, що на ній одбуваються, ідеологічно-організаційна праця, за яку береться «Тризуб», являється конче потрібною, бо, властиво кажучи, саме повстання до життя «Тризуба» є органічним витвором тих процесів та виконанням того доручення, яке в цей відповідальний період нашої історії кладе наша нація на державно настроєних, державно думаючих і державність будуючих синів її.

ПЕРЕД ШИРОКИМ СВІТОМ

Наша боротьба не закінчилася відступом Уряду та Армії поза межі батьківщини. Те становище, в якому ми перебуваємо, можна характеризувати так: під натиском переважаючих сил ворога та з огляду на несприятливу міжнародню ситуацію, ми відійшли на другу лінію наших бойових позицій, де й провадимо підготовчу працю для досягнення чергової мети нашої боротьби. Ми уважаємо себе ні морально, ні ідейно не розбитими. Поки зберігається у нас ця відпорна сила, поки ми плачемо її і дбаємо про її розвиток, доти ми уявляємо собою для ворога потенційну небезпеку, яка може стати для нього кожного часу і цілком реальною.

Ми певні, бо дійсність щодня нашу певність стверджує, що Україна не помирилася з московсько-комуністичною окупацією і що вона, зберігаючи відпорну силу в собі, думає і дбає про знищення, коли слушний час прийде, окупантської влади, збираючи поки що необхідні для того засоби, передумови успішної боротьби. Ми, уявляючи собою органічну частину нашого народу, живемо одними думками, як і вся наша батьківщина. Доки цей «унісон» переживань має місце, доти моральний дух наш, як бойців, уявляє величезну динамічну силу, знищуюча вибуховість якої залежатиме від всієї попередньої організаційно-підготовчої праці в тому напрямку; доти й ті позиції, на яких ми сьогодні «окопалися», набувають не аби якої ваги.

Як довго наша нація і ми, як частина її, поза межами батьківщини суцільно, буде перебувати на цих позиціях, як довго тягтися буде період підготовчої праці до рішучої боротьби, — такі і схожі до них питання являються сьогодні безпредметними. Більше значіння має власний контроль над перепровадженням тієї праці, що її в подібних обставинах потрібно здійснити. Одною з вимог в цій справі є своєчасність і непроволікання певних підготовчих засобів. Деякі риси української влади вимагають частішого нагадування про вагу своєчасності, бо нехтування нею не раз прозвонило вже в нашій історії до фатальних наслідків.

Маштаб цієї праці — колосальний. Не будемо поки що говорити про нього. Зазначимо тільки, що закон розподілу національних сил поклав на нас — тих, що живуть тепер на чужині, — певну пайку праці, яку тільки ми — і більше ніхто — й можемо виконати. Вона полягає в бережному плеканню державних традицій, здобутих під час кривавої боротьби, в утворенню та розвитку культурних цінностей, потрібних для нашого всебічного звільнення, і в широко закроєній програмово-інформаційній роботі, тісно зв'язаній як зі справою нашої визвольної боротьби взагалі, так і з поодинокими її потребами з'окрема. Кожне з цих завдань, в міру того, як ми його реалізуємо в тій чи іншій частині, зміцнює нас самих, а одночасно піднімає шанси наші назовні, в опінії зовнішніх політичних і громадських сил. Ігнорувати цю опінію і не рахуватися з нею — свідчило б про брак у нас чуття дійсності та вміння розважувати питому вагу тих чинників, що можуть мати реальне значіння в справі досягнення нами національної мети.

Тільки спільними силами всіх творчих елементів нашого громадянства, свідомого своєї історичної відповідальності перед справою і організованого, ми можемо собі дати раду з тими численними завданнями, що стоять перед нами сьогодні в нашій діяльності назовні.

Коли ми поставимо собі запитання, — чи все у нас в цій справі стоїть гаразд, чи всі сили нашого громадянства беруть у ній належну участь, то відповідь на нього буде не завжди потішаючою. Елементарні громадські угруповання як політичні, так і корпоративні, або професійні, що виявляють в цьому напрямку велику енергію і рухливість. За те суть і протилежні їм. Поскільки в діяльності назовні останніх угруповань має місце зазначене явище, постільки вони надщерблюють свій власний вплив серед українського громадянства, а що найголовніше, постільки вони не виконують одного з найбільших обов'язків, покладених на них нацією.

Українська професура багато зробила на чужині. За її працею в українських Високих Школах в Чехословаччині, де здебільшого здобуває тепер освіту наша молодь, з уважністю і прихильністю завжди стежить наше громадянство, високо ту працю її, таку потрібну, цінючи. Але само собою, роботою в аудиторіях, семінарах, лабораторіях, бібліотеках, наукових виданнях не може обмежуватися роля професури в нашому життю. Допомога її в згаданій вище справі є конче потрібна і настигла. І допомога не окремих індивідуальних сил нашої молоді професорської колегії, а її — колегії — в цілому,

як організованої корпорації, що утворилася на чужині і виросла в певну культурну і інтелектуальну силу, на яку за осягнені в науково-культурній праці наслідки уже з пошаною, та ще більше з надією, дивляться всі земляки наші, що перебувають поза межами батьківщини. Тай не тільки вони. Досі наша професура, здається, не виступала, як національно-наукова корпорація, перед широким світом, коли не рахувати участі наших професорів в славянському науковому зїзді етнографів та географів. Її рухливости в цьому напрямкові не можна поставити, наприклад, поруч з систематичними виступами українського організованого студентства на міжнародньому полі, з розголосом української справи, який воно самою участю в міжнародніх студентських з'їздах їй надає. Зазначене явище в діяльності нашої професури має свої причини, які його не так виправдують, як поясняють. Та які б не були ці причини, треба перебороти їх гальмуючий вплив, як в інтересах самої професури, так і в інтересах української науки. Відгук української наукової праці, що провадиться в Високих Школах Праги та Подєбрадів, мусить перейти поза межі тієї країни, де ці школи функціонують, та стати відомим як науковому, так і громадському світові. В організації такого відгуку, в сотворенню певного резонансу для тієї наукової праці згаданих шкіл полягає одно з важливих завдань програму нашої національної праці взагалі. Ясна річ, що це завдання може бути здійснене тільки заходами самої професури, і тільки її творчими зусиллями і організаційною ініціативою, бо ніяка інша національна корпорація цього виконати не може. Ось через що ми можемо привітати певні проекти в цьому напрямку, виявлені нашою професурою. Хоч може в інтересах національної справи було, щоби проекти ці повстали не на четвертий рік існування Високих Українських Шкіл в Чехословаччині, а раніше. Та добре і те, що до тих проектів вже наша професура береться.

Річ іде про утворення Українського Академічного Комітету в Празі, як академічної організації, що об'єднує зусилля українських наукових товариств, які перебувають на чужині, на ґрунті розвитку української науки та навязання контакту з созвучними міжнародніми науковими організаціями. Широкі завдання, поставлені собі згаданим Комітетом, охоплюють організацію наукових з'їздів українських учених, співробітництво їх, як певної корпорації і окремої національної секції при спеціальній установі Ліги Націй — Комісії Кооперації Інтелектуальної Праці, співробітництво в наукових міжнародніх установах, участь в міжнародніх наукових виданнях, участь в чергових міжнародніх конгресах та конференціях і т. д. Нема чого доказувати велику вагу від реалізації нашою професурою згаданих завдань, доцільніше буде, може, підкреслити вагу реалізованих кроків в цьому напрямку і зазначити, що позитивні наслідки від кожного з них можуть мати значіння не лише наукове, а й національно-громадське. Організовані зусилля і живий науковий зміст тієї праці, яку б при цьому було б розгорнуто, виявляють цінності і творчі можливості нашої нації, про що мало знають в широких колах міжнароднього світу і що ми повинні зробити відомим йому. Більше як якась інша

сфера, ця галузь нашого життя наочно демонструє нашу національну здібність до конструктивної праці і наявність за нами тих елементів державної творчості, що самі за себе промовляють і являються незаперченими доказами оправданості наших змагань в цьому напрямку. В очах кожного обсерватора такі докази набувають об'єктивного значіння, бо, оперті на фактах, вони проречисто свідчать про творче напруження нації і її підготовчу многогранну працю, потрібну для здійснення кінцевого національного ідеалу.

В тих умовах, серед яких нам, як виразникам державних змагань нашого народу, приходиться ідею державності пропагувати перед широким світом, і зазначена нами галузь інформації має своє місце і вагу. Ми не кличемо наших учених, як корпорацію, до якоїсь політичної маніфестації, ми політичних виступів од неї не вимагаємо; ми не хочемо, щоби до їхньої наукової діяльності назовні прищеплювалися чи штучно прив'язувалися якісь політичні тенденції. Наукові межі, форми і, завдання діяльності наших учених, коли їм надати нові напрямки, самі по собі вистачають, щоби творити на підставі них висновки ширшого значіння про ті передумови, з якими приступає наша нація до відновлення своєї державності. В очах чужоземного політика вони є певною величиною, з якою він не може не рахуватися в утворенню своєї опінії про наші творчі можливості; рівно як і в руках українського політика вони є тим цінним матеріалом, що улегшувє його політичну працю і дає їй міцніші підпори. Посереднє політичне значіння від чисто наукової діяльності наших наукових сил мусять одчувати в Празі і в Подебрадах особливо, бо сьогоднішні п. п. професори, доценти, лаборанти і стипендіяти вчора провадили відповідальну політичну працю на своїй батьківщині і з власного досвіду знають, як багато заважив в рішачучу добу нашої боротьби факт невідповідного, перекрученого і викривленого знання нашої справи відповідальними чинниками Європи, а в тому числі і науковими. Ще й сьогодні всякі «несотворені» речі і думають і виписують ріжні чужоземні вчені, коли торкаються української справи. Ще й сьогодні ворожа агітація використовує, мовляти б, науку для політичних завдань, звязаних з проблемою української державності. Розвіяти неправду, розсіяти упередження, нейтралізувати ворожі впливи можна лише творчими актами і конструктивними заходами з нашого боку.

На нашу професуру в цій сфері, як вже було зазначено вище, спадає частина відповідальної праці, якої за неї ніхто не виконає і яка вимагає від неї не лише постійної до себе уваги, а й широко закритого програму.

Українському громадянству було великою радістю довідатися про утворення накової інституції, що ніби вивершила організаційні заходи нашої професури в справі об'єднання наукових сил та намітила нові шляхи для їхньої діяльності в напрямку зближення з созвучними їм міжнародними науковими установами. Ще більшою радістю буде для нього, коли воно дізнається про кооперацію і контакт в праці наших учених з цими установами, як про річ реальну і переведену в життя. Нові звязки з представниками світової науки викривають

нові перспективи для нашої інформаційної праці. А ними не слід нехтувати вже хоча би через те, що сьогодні люде науки є одночасно і громадськими та державними діячами. Сьогодні професор виступає не лише перед своєю студентською аудиторією, його кличуть експертом в державних справах, йому дають відповідальні політичні доручення, його ради слухають, до його висновків і опінії прислухаються. Поміркувати над всім цим варто і нашій професурі, бо в безпосередньому науковому контакті її з представниками світової науки можуть відкритися і нові можливості і нові перспективи для нашої справи.

В. Марченко.

ДІЙСНІСТЬ ТА ХИМЕРИ.

(до сучасного політичного моменту).

Після нечислимих конференцій, на які періодично з'їзжаються міністри великих держав, скликано знову конференцію до Локарно. Ця нова, на яку мають приїхати і німецькі представники, притягує сьогодні особливу увагу цілого політичного світу, бо на ній мають врешті вирішитися найважливіші питання сьогодняшньої доби — пакти, що забезпечують кордони сусідніх з Німеччиною держав, арбітражні умови, а потім прийняття Німеччини до Ліги Націй. Вийняткове значіння ця конференція має після подорожі Чичерина — керownika московської закордонної політики, до Варшави, Берліна та може навіть до Парижа, куди його запрошує сучасний міністр освіти сенатор де Монзі, той самий, який у 1920 році виступав у Сенаті з промовою, де під впливом нашого тодішнього посла у Парижі графа Тишкевича захищав права України на признання її незалежного існування.

Розуміється, помимо признання большевицького правительства всіма майже великими державами, помимо навязання з сучасною Москвою дипломатичних зносин, певні засади етики, що, може, вже тільки десь у підсвідомості залишилися, не дозволяють всім народам Європи спокійно приймати Чичерина, який, здавалося б, як міністр справ закордонних, повинен, згідно з старою традицією, представляти *par excellence* «чемність» своєї батьківщини. Помимо волі, при всіх бажаннях завязати торгівлю і заробляти на ній гроші — у всіх, при бажаннях лякати можливістю порозуміння чи союзу з Москвою — у декого, встає у кожного перед очима примара тих сотень і тисяч жертв, того моря крові, які звязані з одним іменем большевиків, примара, яка може в багажах кожного московського представника просунутися у кожную хату, яка загрожує здійсненню при успіхові тих же торговельних зносин та проєктованих порозумінь. Не міг про неї не думати граф Скржинський, польський міністр закордонних справ, під час своєї промови за влаштованим для Чичерина у Варшаві прийняттям;

не може не появлятися вона перед очима старого президента маршала у Берліні; не може не згадувати про неї навіть де Монзі, якого можна підозрівати, що він власне свому правительству, а через нього і Польщі, дораджує відновляти у новій формі франко-російське зближення. Рівночасно у Берліні має остаточно вирішитися російсько-німецька торговельна конвенція. Рівночасно чехи підозрівають, що граф Скржинський на власну руку і проти волі Франції приймав Чичерина і говорив йому всі ці солодкі слова про бажання порозуміння, про добросусідські близькі стосунки та обіщав прийхати до Москви.

Все це перед самою зустріччю в Локарно представників переможців з німцями, може останньою перед підписанням таких умов, після яких Німеччина стає рівноправним членом групи, що під впливом Англії стане безумовно активно скерованою проти Сходу, коли не в завойовницьких, то принаймні у намірах оборони від комуністичного «lux ex oriente», від того нового вигляду панрусизма, від тої нової форми московської імперіалістичної зажерливості, яку так влучно використовують анонімні керівники світової революції. Коли сьогодні ще видно у декого з французів, як напр. у п. де Монзі чи теж у п. Геррію бажання якось зробити можливим порозуміння з Москвою, то це лише тому, що ціла низка ускладнень не дозволила ще довести до того порозуміння з Німеччиною, яке відразу ці справи вияснює, лише тому. Тому, що нема ще порозуміння, зо всіх поглядів бажаного і необхідного, поміж Польщею і Німеччиною та цією останньою і Чехословакією у цілому ряді дрібних і маловажних справ, у яких тільки польські ендеки можуть бачити *conditio sine qua non* існування польської держави.

Чичерин у своїому, данному берлінським журналістам, інтерв'ю виразно говорить, що Англія працює над переведенням повної ізоляції Москви, над складенням ланцюга держав, який би, оточуючи Росію, зумів боротися з нею економічно; що він це знає, але гадає, що з цим він може боротися, бо він приписує це тільки недовго трівалому урядові Балдвіна та «торійв» та певний, що активної мілітарної інтервенції Англія не розпочне. Дійсно, важко гадати, щоби при сучасних обставинах, яка небудь із західних держав, крім може Німеччини, тої власне Німеччини, яка ще не ввійшла на рівних правах до концерту європейських держав, могла заризикувати висилку війська проти Росії. Дійсно невідомо — де буде той самий болючий і світлий пункт, у якому зустрінуться інтереси і наміри всіх західних держав, і з якого, як колись з Клермон, вийде на Схід новий хрестовий похід. А навіть коли згадати належно всі обставини, у яких большевизм творився і існує у Росії і підбитих Росією країнах, можна спокійно сказати, що ніякої чужоземної збройної інтервенції не потрібно: треба лише розуміння цих головних питань, які виникають з необхідності захиститися від комунізму і боротися з Росією, треба зрозуміння, де е слабкі місця большевицького шанця, де е ті інтереси і де лежать ці вигоди у сьогоднішніх «большевицьких» землях, куди треба йти. Таке зрозуміння, хоч повільно, але приходить і помічається все більше серед західньо-європейських політичних кол.

Коли в італійському парламенті депутат Інсабато задає Мусоліні питання, чому він не звертає більшої уваги на Україну, і все передбачаючий Мусоліні мусить дипломатичною відповіддю заспокоювати присутніх більшовицьких представників; коли французькі помірковані кола не ховають своїх симпатій до національного роздроблення бувшої російської імперії; коли англійські військові та політичні кола все більше і більше починають займатися Україною і цілком реально й практично наближатися до української еміграції, — то можемо сказати, що *gutta cavat lapidem*, і що наші зусилля у взаємодії з міродайних чинників з найбільш нам близькою частиною названо-го вище питання не пропали марне.

Сьогодні, коли здавалося б, що наші справи могли лише погіршити, коли затяжне перебування на еміграції, внутрішня гризня тут на чужині та тяжке більшовицьке ярмо там на батьківщині мали звести на нівець всі попередні здобутки, — помічається як раз протилежне. Все каже нам гадати, що доказане такими фактами, як резолюція на марсельському соціалістичному конгресі та цілим рядом актів з боку певних кругів суспільства західних держав, правдиве зацікавлення Україною, при тому систематичному пляні Англії відсунути Росію від всього того, що їй може служити дорогою чи кладкою до азійських колоній чи західної Європи, може бути початком нової фази боротьби за волю. Слідкуючи уважно за всією європейською політикою від 1919 року, ми бачимо, що відносини з **більшовиками** та стосунок до Росії з боку Англії, **не міняючи засадничої лінії**, спокійно допомагає тому, що з найменшою **затратою енергії** могло знищити у щент цього єдиного небезпечного конкурента. Сьогодні настає момент, коли, з фази вичікування та затягування цих справ пора вже Європі, а в першу чергу Англії перейти до акції.

Яка ж при цім може бути наша роль, яка мусить бути позиція української нації.

Розуміється при сучасному нашому політичному положенню ми являємося лише об'єктом якоїсь опіки, якихось комбінацій, на остаточне вироблення яких, здавалося б, не можемо зовсім впливати. Розуміється, сьогодні, коли на еміграції опинилися у великій кількості ці, що Українську Державу з ярма російського витягали, а ті, що на Україні залишилися, позбавлені всякої можливості захистити себе від катування наїздників та за себе голос подати, справа являється дуже трудною і стати нам відразу суб'єктом всіх цих проєктованих на недалеку будучину акцій майже не можливо. Але всеж таки нове життя відчиняє перед нами широченне поле до діяльності як раз тепер.

Наша еміграція, не тільки само наше правительтво та його офіційні представники, але всі ці, хто уміє думати, повинні світові своєю роботою життєздатність української нації довести і перед оком чужинців стати одною замкненою лавою, одним національним фронтом. Адже недавно два публіцисти з двох протилежних кінців політично-партійного лука писали про неможливість загальнонаціонального фронту та повного об'єднання, і у цьому, так само як у своєму незрозумілому москвофільстві чудово сходяться. Може «*Les extremités*

se touchent», ми ще до питання загально національного об'єднання повернемося, а сьогодні в наслідок поставлених з обсервацій прогнозів не можемо не звернути уваги нашої цілої еміграційної маси на необхідність показати світові фізіономію дійсної нації. Внутрішньої диференціації, поділу на напрямки чи партії не тільки не можна уникнути, але вони навіть являються бажаними і потрібними, та це не значить, щоб треба було цю справу внутрішнього життя народа переносити в якусь міжнародню чужинецьку площу. Цивілізовані нації ставляться з повагою лише до таких націй, — які від принципу національної окремішності, від засади незалежності і національності своєї держави ніколи не відступлять, і не можуть не звертати уваги на такі явища, як умови з певними співзвучними групами у таборі ворогів наших, які заключили чи пропагують дехто з наших публіцистів та політиків. Наша еміграція, розвиваючи свою ідейно-творчу діяльність, витворюючи ті вартості, які мають служити підвалинами для дальшого життя нації, мусить з такими явищами гостро боротися. До цієї боротьби мусять нас заохочувати не тільки міркування чисто принципового характеру, до яких ми ще повернемося, але і міркування практично-політичні, міркування, які нам насовує оцінка сучасної ситуації.

Коли Польща вважає, що без неї ніде в світі «вода не освятиться», коли Чехословакія хоче відігравати провідну роль серед слов'янських народів, і обидві ці держави претендують на звання експертів у всіх справах європейського Сходу, то ми мусимо самі нашим поведінням, нашою національною солідарністю викликати довіру у Європі до себе та повагу до наших бажань і домагань, про які як рівнож про зв'язані з ними питання, лише ми маємо право говорити. Маймо ж і ми відвагу сказати Європі, що коли би існувала українська держава, то не було б цілої низки — таких комплікацій, які ми сьогодні помічаємо, а навпаки були би вигоди, яких велика Росія, що жила и живе, на кошт завойованих країн, дати не може. Але ми мусимо це ще довести і рівночасно доказом головним мусить бути ця національна одноцілість, яку повинна доказати еліта, що опинилася на еміграції, коли народні маси важко навіть сьогодні пізнати.

Колосальне вражіння, яке роблять звістки про опір большевикам, повстання, боротьбу Церкви, навіть боротьбу серед комуністів та про уступки большевиків у формі цієї розголошеної українізації, ми мусимо підтримувати енергійною, координованою працею еміграції.

Нехай український монархіст йде до монархістів та здобуває їх симпатії, нехай есер мобілізує близьких йому соціалістів, нехай есер старається зблизитися до сфер йому близьких серед тих народів, де приходиться йому жити. Нехай професор шукає професора, літератор — літератора, нехай зближаються через істнуючі всьоди органи, такому зближенню присвячені. Але всі мусять залишати після таких зустрічей вражіння дійсних членів своєї нації, нації здорової, яку вже ніяка сила в російську неволю не зажене, нації, яка розуміє всю політичну необхідність радикального і раз на завжди відмежування від Росії та всього, що є російським. Лише тоді можемо сподіватися, що

при виконанні всіх далеко йдучих планів, ми зможемо мало по малу вибороти собі місце субекта, а не лише народнього збіговиська, яким проти його волі, як хочуть, діляться та розпоряджаються.

Сьогодні особливо сумувати нема нам чого: ми стоїмо значно ближче до кінця тернистого шляху, як рік тому, чи п'ять. Все йде правильно. Ще в початку минулого століття французський історик Г. Мартен сказав, що для того, щоби визволитися з пут, що звязують народ, вистане нормального політичного розвитку, який зростає з незмінною твердістю законів природи. Що це дійсно так, могла нас переконати історія нашого давнього і недавнього минулого. І тому тепер ми мусимо особливо увагу звернути на стан самої нашої еміграції, на її моральну вартість, на її обеднання перед оком чужинців, на ті підстави державно національної думки, які ми мусимо самі у себе плекати і яких не заступлять ніколи ніякі територіяльні, «тутешні» економічні міркування, з яких може тільки витворитися «малоросійщина», чи польська «разновідність»: а не сильна нація, яка у момент потрібний, а близький вже, встане як оден чоловік до власного життя й його захисту.

З сучасної дійсности, що складається для нас як з тамошнього на Україні тяжкого пригноблення, як з бідування нашого на еміграції, так і з тих здобутків наших у сферах політичних, загально-культурних та з тих далеко йдучих перспектив, ми мусимо відкинути всі химери про яке будь порозуміння з якою б то не було Росією, відкинути всякі проекти лагідного і уступчивого лібералізму у справах національних, відкинути всі самоощукування себе тими дитячими іграшками, якими гралися за Керенського у 1917 р. при подібних до нього наших провідниках, а очікувати міцною фалангою, під одним проводом, з непохитною вірністю віковим нашим — тепер воскресим — традиціям, тих подій, в яких ми будемо врешті мати нагоду «свою волю у своїй хаті» здійснювати.

Я. Тогаржевський-Карапевич.

« БЛОКАДА БОЛЬШЕВИКІВ ».

Як зразок настроїв, що сьогодні складаються і все наростають серед політичних кол західних суспільств, подаємо зміст надрукованої у «Revue des deux Mondes» (15. VII. 925) статті відомого співробітника поважних паризьких політичних часописів контр-адмірала ДЕГУІ: «Le blocus des bolchevistes»

Стаття починається ствердженням двох чинників, що панують над європейським державно-політичним життям: з одного боку загроза всьому західньому світові від большевиків та під'юдженних ними народів Азії, а з другого — пробудження серед європейських націй свідомости цієї загрози та потреби спільно проти неї стати.

Комунізм давно вже знайомий Франції. Від Бабефа (а може й ще раніше), до комунарів 1871 р. через Сен-Сімона та Бакуніна, ця «розова хвороба» не раз ставала на порядок денний. Але цього разу вона безмірно небезпечніша, бо за нею стоїть російський колос, майже не ослаблений нанесеними йому ранами. Його вплив найбільше відчувається в балканських державах, хоча й не в кожній однаково. В Болгарії він пристосовується до селянського характеру країни, в Югославії використовує національні суперечки, в Австрії знаходить він ідеальні умови для розвитку, бо нужда рідко коли штовхає народи на щось добре. В Італії він переносить свої впливи на робітництво. Чи довго він буде змушений схилитися перед всесильним поки що фашизмом?

Німеччина, що перемогла баварську, вестфальську та саксонську революції, витримує ще натиск своєї комуністичної партії, завдяки міцній з'єднаності своїх інтелігентних та посідаючих верств, а також під впливом бажання реваншу. Але це ж такі прагнення реваншу може ще штовхнути Німеччину на більше чи менш тісний союз з Совітами, хоч і як нам важко уявити собі панів Рикова, Чичеріна чи Фрунзе в приятельських стосунках з Лютером чи Штреземаном.

Польща не зможе стати на перешкоді цій згоді. Її внутрішнє становище надто непевне, бо за останні півстоліття, з чисто хліборобської країни, вона зробилась напів промисловою, і її новий пролетарський клас, як зрештою і в Чехословаччині, уважно прислухається до голосів зі Сходу.*).

Франція довгий час легковажно ставилася до комуністичної небезпеки. Неймовірно здавалася навіть хвилева перемога більшовизму в старій, перейнятій традиціями, дрібно-буржуазній країні. Але недавні випадки збройних виступів прекрасно організованих комуністичних відділів дуже захитали цей оптимізм.

Англія, занепокоєна агітацією п. Раковського, вживає рішучих заходів, гальмує що сили розповсюдження цієї пошести. Але 1.200.000 безробітних занадо помітно перехиляють вагу на користь Москви.**)

Порівнюючи легко заволоділа Москва думками й прагненнями народів Азії. Завершенням цієї праці був недавній договір з Японією, враженою американською політикою супроти неї та розривом англо-японської згоди.

Що до Туреччини, то тут величезну полегкість принесло московським агітаторам те «розцерковлення» життя, державного і, частково, приватного, яке приніс із собою переворот 1921 р. Але не можна сподіватися, щоби давня культура ісламу, вся будова життя, наскрізь перейнята релігійно-національним почуттям, так легко поступилася перед атеїстичною московською пропагандою.

---

*) А внутрішнє становище Польщі ще більше ускладнюється різноманітним національним складом населення польської республіки та нерозважною політикою її в питаннях національних. Ред.

***) Останній з'їзд робітничої партії, що цими днями одбувся, виявив протверезіння робітництва Англії і позначився великою поразкою комуністичних елементів його. Ред.

В сусідніх магометанських республіках матеріалістичні теорії ще не набрали великої сили.

«Московські диктатори, каже автор, примирилися з цим, хоч і як міцно вони прив'язані до основних «моральних» засад, на яких будується їхня абсолютна влада. А це тому, що їм все таки вдається тримати в послуху ці народи, не дивлячися на принагідні вибухи повстань, що поборюються, — як торік в Грузії — з холодною жорстокістю. Зрештою причину цих безсиливих приступів гніву треба шукати скоріше в періодичних недородах, а іноді й в справжньому голоді (1922, 1924), які-так тяжко відбиваються на народах колишньої південної Росії, в тому числі і на Україні, яка, особливо, і до цього часу не покорилаь Москві».

Отже не можна передбачати, на чий бік стане Туреччина в разі конфлікту між Азією і християнською Європою. Все, що можна сказати, це те, що теперішні правителі отоманської імперії, патріоти, горді і недовірливі, добре бачуть, що нова Росія не забула мрій та посягань старої.

Сибір занадто давно покорений, щоби міг стати поважною перешкодою большевикам. Завойовання Туркестану далось їм багато важче, але й тут, після довгого відпору й різні, замаєв червоний прапор. Не знати, як міцні ті звязки, що лучать пролетарську Москву з цими старими культурними країнами, але певне, що в разі загального конфлікту, вся ця величезна маса піде з нею проти християнського європейського блоку.

Значно поважнішим виявляється вплив Сопітів на Китай. Правда, неможливо ані організувати, ані сяз так озброїти 400 мільонів китайців, але коли угода Московщини з Японією має якісь військові пункти, то вплив 55 мільонів японців, прекрасно озброєних, що мають усі засоби сучасної техніки, та невичерпаний запас людського матеріалу, яким е Китай, може стати страшною загрозою для європейського світу. Ця загроза набірає всього свого значіння коли згадати про заколоти в Індії, Єгипті, в північно-африканських посілостиах, де за останні десятиліття необачна політика метрополій насадила місцеву індіустрію, а з нею невідомий там досі стан промислового пролетаріату, над яким дуже піклуються вихованці Свердловського Університету в Москві.

Юридичне визнання Сопітів, навязання з ними дипломатичних та торговельних зносин, тільки полегшують большевицьким емісарам їхню розкладову роботу. Від цього діла вони ніколи не відмовляться, бо розклад «буржуазної» Європи, це основне й необхідне життєве завдання цілої політики Сопітів. Тільки збройною силою може позбавитися Європа від цієї постійної загрози. І не екскурсії колишніх царських генералів, необачних, підтримуваних європейськими урядами, далеких від сучасности, можуть це зробити, а лише коаліція всіх європейських народів, збройною силою.

Правда, раніше спроби завойовання Московщини, — спроби Наполеона, Карла XII, Жолкевського в «смутное время», — всі були

невдалі. Але що не вдалося поодиноким, хоч і як могутнім володарям, може вдатися, коли всі європейські держави підуть на цей новий «хрестовий похід» проти непримиримих ворогів західньої цивілізації.

Одним із засобів для перемоги цієї коаліції буде без сумніву «герметична блокада». Дійсно, не досить зайняти Москву. Це потребувало би величезних військових сил і не привело б до цілі. Большевицький уряд переїхав би в Казань чи Перм і, маючи зв'язок з Азією, безко-нечно міг-би витримувати натиск Європи. Найліпше було б спинитися на лінії Двини та Дніпра, справжній грядиці Європи. Між цими двома ріками лишається поріг, приблизно в 100 кілометрів шириною, через який веде історичний шлях з Варшави на Москву.

«Припустімо, каже автор, що цей поріг зайнято — як то було з 1812 р. — головною європейською армією, яка там закріпилася би, тримаючи може Смоленськ, як передовий пост. Припустімо, що ці дві ріки знаходяться під дуже рухливим доглядом кінноти та легкої піхоти, прикриті легкими танками, моторними човнами, невеликими моніторами; все це «освітлене» на велику далечінь рейдами повітряних відділів; припустімо нарешті на певних добре вибраних позиціях помічні армії, здібні перенестись за один день маршу в загрожені пункти. Все це, не говорючи вже про організацію зміцнених пунктів Риги, Двинську, Полоцка, Могилева, Річиці, Києва, Черкас, Катеринослава, створило б найміцнішу базу, найвигіднішу і з економічної точки погляду для цієї нової «континентальної блокади».

На півночі ця лінія спиралася б на явно-протибольшевицькі балтійські держави, на півдні — на прекрасну морську базу Севастополь, а може простяглася б до Новоросійська і Кавказу. На півночі досить закрити доступ до портів Александровська та Архангельська.

Величезне значіння матиме становище Японії. Але ця держава занадто розумна, надто зручна, щоби не зрозуміти, що при всій її вмілості й силі вона не зможе протистояти всеєвропейській коаліції й Америці, і що її вигода, коли не стати рішуче проти Москви, то бодай лишити коаліції цілком вільну руку проти Сівітів. На півдні з боку Індії та Персії все залежить від Англії, як все залежить від Туреччини, далеко не прихильної до большевиків, на Кавказській грядиці.

Можна знайти багато доказів проти такого велитенського підприємства. Але ці докази легко побороються необхідністю і неминучістю військової розправи з московською бандою.

«Конче треба, — говорить автор, щоб усі цивілізовані народи, а не лише ті, що знаходяться під безпосередньою загрозою комунізма, приміром балканські, зважилися нарешті покінчити за одним заходом — *manu militari* — з бандою, яка, зле загримована під легальне правительство, намагається запанувати над цілим світом, обернувши його в найбільше звірське та найнекчемніше варварство».

Для Англії занадто необхідно забезпечення морської дороги в Індію, занадто цікава Кавказська нафта, занадто поважна загроза її азійським колоніям, щоби вона могла вагатися, коли явиться можливість раз на все покінчити з «північним ворогом».

Америка ніколи не була прихильна до Сівітів.

Німеччинна, правда, прагне зтерти з лица землі Францію. Але в дійсності чого вона прагне, це доказати світові свою військову чесноту, змити ганьбу програної війни, заспокоїти так глибоко поранену національну гордість. Похід проти совітів дав би їй блискучу нагоду здійснити ці мрії, відновити нарешті цей правдивий і законний «Drang nach Osten».

На цьому треба скінчити ці міркування. Подібну тему не можна вичерпати. Безперечно виникнуть перешкоди фінансового характеру. Але їх можна, їх треба усунути. Величезні видатки будуть нестися й величезною кількістю плечей. Але й з фінансового погляду ця коаліція могла б принести розв'язання двох пекучих європейських проблем — міжсоюзницьких боргів та справи відшкодування, які самі собою залагодяться нарешті під натиском ще важніших спільних інтересів.

Коли створиться думка, всесильна публічна опінія в напрямку, який легко передбачити, то майбуть одна з держав, найбільше зацікавлених в як найскоршому здійсненню інтервенції, підійме це питання в Раді Ліги Націй.

Ми не сміємо допустити до остаточної руїни всього того, що робить нашу силу, нашу гордість, нашу надію на будуччину, наше життя.

Ці характерні тезиси і думки, яких, розуміється, не можна у всьому поділяти, знайшли собі відгук і в місцевій французькій пресі та англійській і викликали цілу низку закликів до скупчення, до солідарності, до дружньої боротьби проти большевизму. Між іншими один з лівих франц. публіцистів редактор часопису «Journal» Г. Бєро, що недавно повернувся з Москви, в останній своїй статті вважає, що необхідно розважити, «чи варто державам у замін за брехливі пропозиції та сумнівні торговельні користи, підтримувати у своїх країнах вогнища бунту, замасковані старою брехнею дипломатичної недоторканности. Ми щиро зробили спробу. Я похвалю тих, хто її зробив. Але наближається година остаточних рішень». Англійська «Daily Telegraph» каже, «що можливо, що сучасні дипломатичні стосунки з Москвою будуть піддані ревізії у швидкому часі». Лорд Біркенгед, Секретарь для Індії, рішуче домагався їх зірвання, а Міністр Внутрішніх Справ сер Б. Джойнсон Гікс гостро виступав проти большевицької пропаганди.

Подаючи міркування видатного французького публіциста, в яких автор не звернув достаточної належної уваги на ролю національного моменту для визволення і відбудування нормальних умов життя на Сході Європи, наводимо їх лише як цікаву ілюстрацію сучасних настроїв серед певних політичних кол Заходу.

Питання, зняте адм. Дегуї, надзвичайно складне. Хоч ми в нашій визвольній боротьбі не рахуємо на чужоземну інтервенцію, то все ж факт, що питання про неї ставиться в пресі європейській, не може не привертати до себе уваги як українців, так і азербейджанців, грузинів та гірців півночного Кавказу, взагалі всіх, чия доля, — їх не спитавши, — мала б ото ніби вирішувати Європа.

Б. Ч-ий.

ЛИСТИ З ПОЛЬЩІ.

(від кореспондента «Тризуба»).

I.

Упадок золотого, — Закон про парцеляцію та осадництво. — Лист польських письменників, — Проголошення автокефалії православної церкви. — Не з того боку. — Візита Чичеріна. — Зміна на «кресах».

Минулий вересень відзначився в Польщі цілою низкою поважних подій. Де-які з них мусимо вважати навіть фактами першорядного значіння. Дорогу їм відкрив польський золотий, що раптом покотився вниз і до цієї пори поглядає звідти на п. Владислава Грабського, як прикре memento. Слідом за золотим виявила велику тенденцію покотитися і так звана «гефогта голпа», що вже раніше наробила стільки клопоту в Сеймі та з величезними утрудненнями пересунулася в Сенат. Там між иншим виступив у цій справі з великою промовою український сенатор М. Черкавський. Наскільки цікава та змістовна була ця промова можна вбачати вже з того, що навіть тутешній орган російських емігрантів «За Свободу», що так кисло трактує тепер українські справи, умістив її на своїх шпальтах та ще й без жадних коментарів.

Далі треба згадати про голосного листа найвидатніших польських письменників з Жеромським та Реймонтом на чолі до європейських товаришів у справі білого терору у Польщі. Орган пепеесів мав мужність здемаскувати «красу та гордість» свого народу і показати, що по суті найбільші польські письменники перейняті чисто ендецькою ідеологією та психологією. Іхне звернення до європейської opinio, базуючися на цілком фальшивих підставах, може лише компромітувати, а не реабілітувати політику тих чинників, на оборону яких вони піднялися. Так, кажу, гадають пепееси, яких ніхто, здається, не може обвинувачувати у відсутності патріотизму.

Серед зазначених, досить неприємних, обставин відбулася у Варшаві бучна врочистість проголошення автокефальності православної церкви у Польщі. Після славнозвісного конкордату з Римом, її, здається, можна вважати найбільшим досягненням п. Станіслава Грабського, міністра освіти та ісповідань, та його попередника п. Гломбінського. Як відомо, проголошення автокефалії викликало протест групи українських парламентарів, які у цій справі об'єдналися з непримиримим русофілом у церковній політиці сенатором Богдановичем. Цікаво зазначити, що в той час, як у згаданім протесті стверджується неканоничність нової автокефалії, утвореної без згоди Москви, — Царгородський патріарх у своїм «томосі», проголошенім у Варшавській митрополічій церкві, як раз посилався на те, що Київська митрополія, в склад якої входили колись і теперешні українські провінції Польщі,

була безправно одірвана Москвою від вищої церковної юрисдикції Царьгорода. Виходить ніби то так, що західньо-українська церква наближається тепер знову до законного первісного стану. Як би там не було, але для нас очевидно, що зовсім не там треба шукати центра ваги цієї справи, де у першу чергу шукає її п. Богданович, а в тім, що тут цілковито викреслено було начало соборности, і церковний акт великого значіння перетворився в чисто бюрократичний утвір польських урядовців та послушного їм митрополита Діонісія без участі самої церкви.

Ледве встигли виїхати з Польщі представники Царьгородського патріарха, що урочисто оповістили про відірвання тутешньої православної церкви від пожадливої Москви, як Варшава з простягнутими, можна так мовити, обіймами зустрічала представника тієї ж таки Москви й потім дуже красномовно запевняла його в найщирішій бажанні бути в згоді та дружбі з червоними володарями СРСР. Не менш категорично висловлював такі самі побажання і тов. Чичерін, але, правду кажучи, ми тут не почували, щоб хтось поважно вірив у цю обоюсторонню ширість та в можливість ґрунтовного порозуміння вовка з вівцею. Це була очевидна дипломатична гра, очевидний «гандель», разрахований з обох боків на певний ефект у Берліні, Лондоні та Парижі. *)

Тимчасом де-хто з української еміграції таки захвилювався, і висловлювалися навіть побоювання, що приїзд московського наркома може несприятливо відбитися на бідолашних азілянтах. Та зайві це були страхи. Усе залишилося по старому. Мало того. Де-які волиняки, що були цими днями у Варшаві, розповідають, ніби в них там як раз з часу приїзду Чичерина місцева адміністрація значно помягшала у своїх відносинах до українського населення. Чи справді і чи надовго — невідомо.

Чи є це явище трівке і чи стоїть воно в яким будь звязку з приїздом совітського міністра закордонних справ — важко сказати. Зазначаю факт з денікарського, як кажуть, обовязку. У дальших мені листах напевне ще не один раз доведеться до нього вертатися.

Хотілося мені ще сказати дещо про акцію тутешніх комуністів, але відкладу вже це до иншого разу.

А. ЯНИЦЬКИЙ.

---

*) Тов. Чичерін, як годиться високому достойникові, видно їхав не сам до Варшави, а з чималим почетом. Та мабуть частина його поїхала другою дорогою. Принаймні, як видно з «Matin»-а, на Волині останніми днями коло совітського кордону заарештовано 80 шпівнів, поміж ними декілька совітських урядовців. Затримано велику кореспонденцію, поважні суми в доларах, фальшиві паспорти і документи військові великого значіння. («Matin» 5 жовтня 1925 р.). Ред.

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

Жертви окупанської жорстокости на Україні.

— Смерть Марусі Трейко. 13-го Вересня прилюдно була закатована на смерть відома в українських кругах Маруся Трейко, дружина визначного повстанського отамана Трейка. Протягом мало що не 6-ти років отаман Трейко не давав покою більшовикам: його повстанча ватага вставилася своїми нападами як на окремих агентів окупантської влади, так і на цілі відділи ГПУ та військових частин. Улаштувалися цілі експедиції, щоби спіймати отамана разом з вірними йому людьми, але нещастиво. Отаман був невловимий і продовжував успішно свою уперту боротьбу з комуністами. Вірною поміницею йому в цій ризикованій та відважній боротьбі, повній неймовірних пригод, лицарських вчинків та сміливости, була його дружина — Маруся Трейко. Ясна річ, що довголітня боротьба з комуністами ватаги от. Трейка тільки була можливою за допомогою населення. Арештовано було Трейка та його дружину випадково, коли обоє перепливали човном Дніпро. Отаманові пощастило потім вислизнути з рук більшовиків. З акту оскарження проти Марусі Трейко та її десяти співробітників вияснилося, що повстанча ватага от. Трейка, на протязі кількох років знищила 1.700 чол. червоноармійців та різних агентів окупантської влади. Головна оскаржена Маруся Трейко підчас переслухання заявила, що вона жальє: «жертв і помсти було занадто мало, щоби вона могла умерти спокійно» (більшовики розстріляли в 1920 році родичів і дітей Трейко).

Закатовано було Марусю Трейко

на смерть у Києві, причому більшовики в супереч своїй практиці розстріляли її разом з товаришами прилюдно, очевидно, щоби переконати людність в смерті популярної отоманні. Як лицарь сміло і безстрашно прийняла вірна дочка українського народу смерть від катів. Вічна пам'ять Марусі Трейко.

— В Катеринославі в кінці вересня засуджено на смерть П о с и н а У д о л а. Акт оскарження називає Удола «петлюровцем» і обвинувачує його в низці убивств представників комуністичної влади на Катеринославщині.

— В тому ж тами Катеринославі 19 вересня судили братів Ф е д о р ч е н к і в : гірника техника Радіона і агронома Дмитра. Обоє акти оскарження називає як «визначних діячів петлюровського повстанчого руху». В 1919 р. Радіон Федорченко, після «ліквідації» повстанчого руху служив в 15 сов. дивізії, продовжуючи «підтримувати зв'язок з нелегальним петлюровським штабом». В 1920 році він захопив Верхньодніпровськ, винищував сов. служащих і організував вибухи залізничних мостів. В серпні 1920 р., стверджує акт оскарження, Федорченко був призначений командантом повстанчих військ на Катеринославщині. Дмитро Федорченко у всьому допомагав братові і був затриманий по обвинуваченню в шпіонажі. Обоє оскаржених засуджено до розстрілу, але з огляду на «міцність» сов. влади цю кару замінено на 5 років «суворой ізоляції», що на людській мові зветься тюрмою.

— В Житомирі 25 вересня розглядалася справа партизанського відділу С е р е д н я, якого на протязі 2 років більшовики не могли ліквідувати. Партизани завдали чимало клопоту більшовикам. Низка сутичок партизанського від-

ділу Середи кінчалася для більшовиків нещасливо і тягла за собою смертельні жертви агентів більшовицької влади. Нарешті більшовикам пощастило захопити Середу й його товаришів. Постановою суду Середу і його трьох ближчих помішників вирішено розстріляти. Ренту — 25 чол. засуджено на ріжні строки до тюрми.

Боротьба з окупантами на Україні.

— 5 Червня в селі Юрівці Павлоградської округи забито Голову місцевої Сельради Шаповала.

— 8 червня в селі Первосвітське біля Вовчанська чотирі озброєні партизани напали на сельраду у день. Канцелярію її спалено.

— 19 червня в Новомиколаївську забито комсомольця Проповича.

— 18 червня убито в селі Кирилівці сельгора Педанича.

— 20 червня в м. Копайгороді підпалено райвиконком і ранено начальника міліції.

— В селі Хорошково Одеської округи в серпні убито сельгора Михайла Шелеста.

— 27 лютого невідомий повстанчий відділ зробив напад біля м. Кобиляки на одеський потяг, напад перейшов у бій з військовим відділом ГПУ; були забиті з обох боків.

— Стрільщина біля Шенетівки. Залізничники прикордонних потягів оповідають, що 13 серпня в районі села Судилківо біля м. Шенетівки було чути велику стрільницю. Виявилось потім, що то більшовики намагалися оточити і знищити якийсь партизанський місцевий відділ. Сутинка остачнього з військовими частинами ГПУ прийняла такий характер, що більшовикам довелося підтягти батарею, але з них заходів нічого не вишло, бо партизани зникли в невідомому напрямкові.

— В середині серпня невідомими забито в селі Ормянка

Запорожської округи земельного уповноваженого комуніста Ілюйка.

— Бандитизм на Кіищині. Показником «спокою», «стабілізації» на Україні, про що так люблять заявляти і представники окупантської влади на Україні і вся більшовицька преса, можуть служити красномовні цифрові відомости, оголошені в часописах «Радянське Село». Ця газета повідомляє, що за 1924 рік на одній тільки Київщині забито бандитами: у Києві — 4, а по округах — 35; зловлено бандитів у Києві — 124, по округах — 929; відібрано за рік зброї: 128 рушниць, 447 обрізів, 64 пістолі, 738 набоїв, 18 шабель, 2 бомби і 1 кулемет.

З щоденного життя.

— Інститут «виконавців» по селах (од власного кореспондента). «Виконавці» утворюються замість недавніх «ответчиков»; вони мають охороняти «спокій» села, стежити за подорожніми, що переходять чи переїздяють село; кожного дня виконавці перевіряють чи хто не перемовується з «підозрілих» селянами. Виконавець призначається на 4 місяці. Виконавці набіраються переважно з «незаспокоєних». Кожен з них доглядає за 10 хатами. Кожен селянин, виїждючи з села, повинен заявити до свого виконавця, і доповісти про те, куди і чого він їде.

— Згідно з постановою ВМЦК-а і СОНАРГОМ-а УССР тепер переводиться в іселення поміщиків, арендаторів вкулі з родинами не тільки з їхніх колишніх маєтків, а навіть з тих місцевостей, де ці маєтки були. Згаданий декрет позбавляє поміщиків і права на користування землею.

— Комсомольські ро-з ва ги. На Україні приймають форму не лише релігійного блюзнірства, хулганства чи роспуску, але звичайного грабінництва. Ось ілюстрація: в районі Олчедасва літом зорганізувалася банда 30-40 комсомолів, яка революційний свій запал виявила в грабунках

біля Татаринського лісу. Вправи кофсомольців прибрали такі розміри, що віділам ГПУ довелося спеціально експедицію виряжати, щоби переловити «молоду гвардію большевизму» і відправити її до в'язниці.

— Одне з чергових «ударних» завдань, організація «добровільних» жертв на пов. флоту, переводиться примусово в формі продажу спеціальних значків і квитків: книжка коштує 1 р. 20 к., а значок 1 р.

З НАШОГО ЖИТТЯ **НА ЕМІГРАЦІІ.**

**Послання Арх. Василя
Липківського, Митропол.
Київського і всієї України.**

**З ЛАСКИ БОЖОЇ І ВОЛІ
ЦЕРКВИ АРХІЕПІСКОП
ВАСИЛЬ ЛИПКІВСЬКИЙ І МИ-
ТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ
І ВСІЄЇ УКРАЇНИ.**

**ДО БРАТІВ УКРАЇНЦІВ НА
ТЕРЕНІ ЄВРОПИ В РОЗСИЯНІ
СУПНІХ.**

Благословен Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа, Отець Милосердя і Бог всякої утіхи, що втішає нас у всякому горю нашому, щоб змогли ми втішати тих, що у всякому горю тою втіхою, якою втішаємося самі від Бога (II Кор. I. 3).

До Вас, любі брати і діти Українці, що розсіяні поза межами України, звертаюся я з словом утіхи, як вищий духовний керівник нашої святої Української Автокефальної Православної Церкви. Бо хто найкраще утішить дітей, як не рідна мати? А тим більше про тих дітей, що далеко, що десь в світах, хто подумає, хто помолиться, хто посумує як не їх рідная мати?...

Браття! В грозі і бурі великої війни і революції, серед тяжких пригод всенародного здвигу з під руїн сумного минулого визволилась, вернулась до нас наша рідна мати, наша вільна українська

Церква, що більш як 200 літ сиділа в неволі в тюрмі московського царського і синодального та патріаршого панування, — вернулась і вигнала з України лиху мачуху — московську Церкву. Правда, ще йде велике змагання між лихою мачухою і нашою рідною матір'ю, бо багато дітей наплодила ця мачуха, роскидала по Україні, ще багато буде боротьби, щоб їх спектися.. Але наша рідна мати вже з нами, вона дасть нам сили до перемоги над цими пащадками темної неволі.

Радіє наша мати, наша свята Церква, своєю волею і поверненням до дітей своїх, але й сумує, бо далеко не всіх дітей бачить коло себе. Роскидані, розсіяні її діти по всьому світу, шукаючи кращого життя. А як багато снів і дочок її бурями, вихрями останніх часів захоплено і викинуто за межі України, розсіяно між усіма народами по чужих краях. Такими є майже всі Ви, любі брати і сестри наші, що збігом обставин по неволі примушені жити на чужині, терпіти сум і нудьгу по рідній стороні. Тим більш потребуєте Ви утіхи в цьому горю певільного перебування далеко від рідної матері. Але наша мати, рідна Церква, дає велику утіху і визволення і тим дітям, що перебувають в далекій Америці, закуті в тяжкі кайдани Римського папи, визволяє їх від цих кайданів, виводить на світ волю. Вона дає утіху і тим дітям, що роскидані на безмежних просторах Азії. А Вам, любі брати, що може в найбільшій небезпеці і розпачі перебуваєте, що може найбільш сумуєте по своїй матері, що найбільш побиваєтесь за нею, наша мати рідна Церква готова подати найбільшу утіху і підтримку, згуртувати Вас, о'беднати, бадьорість і надію в душі Ваші і життя влити.

Знайте-ж, любі, що матір наша, наша рідна Автокефальна Українська Церква, живе вже повним і вільним життям на Україні, вибивається в силу, гонить темряву, визволяє нас, гуртує всіх нас навкруги себе і подає нашому народові найбільшу утіху, і моральну і духовну силу. Г у р т у й т е с я ж і В и т а м п о з а м е

жами України в свої рідні Українські паравії, робіть нашу рідну дорогу справу там на чужій стороні, єднайтеся в свою рідну Церкву; Ви одержите від неї таку ж велику утіху там на чужині, якою ми утішаємося тут на Батьківщині.

Але не тільки за для власної утіхи гуртуйтеся, брати, в свою рідну Церкву, але своєю справою і користною церковною працею подавайте велику утіху і нашій матері, що тільки що виволілася з неволі:

«Нехай мати усміхнеться, заплакана мати»... Підносять славу Церкви нашої між иншими народами світу, сповіщайте народам про воскресіння нашої Церкви, яка вже вік буде жити і давати життя нашому народові

Нехай же і наші брати-Галичане, що ще страждають і знемагаються в кайданах Риму, знайдуть в собі силу і в нас допомогу порвати ці кайдани, вийти на волю і з'єднатися з нами у вільну нову братерську сім'ю.

В тій певній вірі, що Ви, любі брати і сестри, відгукнетесь на заклик мій і Всеукраїнської Церковної Ради, я призиваю Боже благословенство на Вашу працю і щиро благословляю Вас всім іменем Святої нашої Української Автокефальної Православної Церкви.

Благодать Гопода нашого Ісуса Христа з усіма Вами. Амінь.

Архиепископ Василь ЛИСКІВ-СЬКИЙ, Митрополит Київський і всієї України.

*Року Божого 1925
м. Серпня в 1 день.
КІІВ.*

Уповноважені Всеукраїнської Православної Церковної Ради за кордоном.

Поки організується життя Української Автокефальної Православної* Церкви за кордоном, Всеукраїнська Православна Церковна Рада обрала на своїх уповноважених в Європі проф. Сергія

Цавловича Шелухина в Празі і Євгена Васильовича Бачинського в Женеві, поклавши на них зношини з иншими церквами і давши доручення дбати про організацію Української церкви за кордоном. Рада просить усіх українців стати на допомогу її уповноваженим і приступити до організації на чужині свого рідного церковного життя, обіцяючи їм з свого боку всяку можливу допомогу, за винятком грошевої. Адреса уповноваженого на Середню і Західню Європу така: «M-r E. de Batchinsky, rue de la Muse 10, Geneve, Suisse».

В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ.

Музей визвольної боротьби України.

Нагальна потреба в збиранні і збереженні усіх пам'яток кривавої і упертої боротьби нашого народу за своє визволення та відбудування власної державности давно вже відчувалася. Після кількох спроб в різних місцях, що через несприятливі обставини не прийшли до skutku, тепер справа ця загально-національної ваги стала нарешті з ініціативи Українського Університету в Празі на міцний ґрунт. Устав Т-ва Музею затверджено вже Урядом Чехо-Словацької Республіки, якій резом з тим уділив для пової української інституції окреме помешкання в палаці Волкенштейн. Товариство приступило до праці. Обрано управу на чолі з акад. проф. Іваном Горбачевським. На директора Музею обрано проф. Дмитра Антоновича. Вписалося вже чимало членів. Перші жертводавці своїми дарами поклали вже підвалини збиранню історичних матеріалів у Музеї. Музей поділено на чотири відділи: 1) політично-дипломатичний, 2) військовий, 3) емігрантський і 4) загальний. Управа Музею діяльно дбає про його поповнення, приступила до збирання українських газет та журналів, просить про висилку виданнів, та всяку допомогу в своїй роботі. Для ознайомлення

громадянства з життям музею. Управа розпочала видання «Вістей Музею Визвольної Боротьби України». Вийшло число перше. Усю кореспонденцію для Музею просять направляти на адресу: «Museum osvobodzovaciho boje Ukrajiny Praha II, Stepanska c. 49EII. Tchechoslovaquie».

Од щирого серця вітаючи засновання Музею і бажаючи йому щасливого розвитку, ми з свого боку привертаємо як пайпильнішу увагу наших читальників до того і закликаємо їх як пайдяльнійше стати в допомозі цій молодій установі такого великого загально-національного і державного значіння.

«Тризуб» уважно стежитиме за розвитком нової культурної інституції, охоче освітлюватиме на своїх сторінках її життя та потреби і по спроможності своїй допомагатиме. Нижче подаємо за «Вістями Музею Визвольної Боротьби України» (ч. 1), Заклик Управи «до Українського Громадянства» та відомості про перші організаційні заходи Товариства.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА.

З ініціативи Українського Університету в Празі заснувалося, на основі владою затвердженого статуту, Товариство «Музей Визвольної Боротьби України».

Мега Товариства - заснувати та утримувати Музей для зібрання й збереження матеріяльних пам'яток, документів, архівів, словом усіх предметів, що безпосередньо або посередньо зв'язані з визвольною боротьбою України, особливо з подіями світової війни, революції та національної війни за незалежність України. Товариство хоче зібрати й зберегти в Музею все те, що зв'язане з визвольною боротьбою і може мати значіння як пам'ятка, як історичний документ, як джерело для пізнання цих подій, людей, що приймали в них участь, ідей, змагань, настроїв, побуту та відносин. В першу чергу бажає «Музей Визвольної Боротьби України» зі-

брати предмети музеальної та архивальної вартости, які знаходяться тепер поза межами України та які чому небудь не можна поки що перевезти до рідного краю. Усе те хоче Музейі наш зібрати, щоб захистити від загибелі, зберегти і в слушний час перевезти на рідну землю.

Щоб досягнути вповні намічену ціль, Музей визвольної боротьби України приймає предмети, про які мова, не тільки на власність, але також в переховання (депозит). Приймаючи депозити, Музей Визвольної Боротьби України єсть законом обов'язаний дотримати умов, під якими приймає їх, зокрема умов про спосіб переховання та призначення довірених йому річей. Так само, приймаючи якісь предмети на власність, Музей дає законну запоруку дотримання прийятих ним умов, напр., що до неоголошування документів, затримання їх в тайні до означеного рішення то-що. Таким чином, Музей даєть можливість певного збереження і таких предметів, що з яких небудь причин повинні залишитись поки-що тайними.

Для забезпечення доцільного з наукового та фахового боку ведення Музею містить статут Товариства постанову, згідно з якою Український Університет в Празі висилає до Управи Товариства двох своїх відноручників, що входять в склад Управи, як рівноправні її члени.

Для досягнення контролю громадянства наказує статут Товариства Управі оголошувати щорічно публично друком звітлення про стап Товариства та про його діяльність.

На випадок розв'язання Товариства рішають остатні його Загальні Збори про його майно. Колись Загальні Збори не могли відбутися, майно Товариства переходить, на основі його статута, на власність Української Академії Наук в Києві або Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. В такому випадку усі зобов'язання Товариства, з огляду на береження й призначення збірок та депозитів, мусілаб перейняти на себе устано- ва, що перейнялаб музейне майно.

Управа Товариства «Музей Визвольної Боротьби України» звертається оцим до усього Українського Громадянства з гарячим проханням допомогти їй здійснити завдання Товариства. Значіння і вага Музею остільки ясні, що було б зайвим доводити їх. Глибоко переконана, що Товариство іде на зустріч потребі, яка вже давно і живо відчувається широкими кругами Українського Громадянства, Управа Товариства кличе усіх, хто має в себе які небудь цінні для Музея річи, віддати їх Музеєві на власність, або як депозит. З тим проханням звертається Управа як до приватних осіб, так і до гуртків, а зокрема до урядових, політичних, військових, культурних, благодійних та інших установ і організацій.

Просимо далі усіх, хто може, не відмовити Товариству «Музей Визвольної Боротьби України» в матеріальній допомозі.

Просимо врешті не відмовити Товариству в моральній допомозі шляхом відомостей, вказівок та порад, що допомогли б йому виконати намічене ним завдання.

Що до обсягу збірок, що до рода предметів, які можуть мати вартість для Музею, то Управа підкреслює, що визвольну боротьбу треба розуміти як найширше. Наві Музей повинен зібрати в собі усе те, що обіймає всі періоди, фази, форми та ділянки тієї боротьби: підготовчі її фази і форми, починаючи з доби перед світовою і національною війною та революцією, життя підчас їх та після них на рідній землі, на еміграції, в полоні, в таборах, політичну діяльність, пропаганду та організацію, життя партій, діяльність урядових установ в краю та за кордоном; дипломатію; збройну боротьбу в усіх її фазах та формах --- організацію армії та неправильних частин, життя на фронті та в запілля, бої та походи, освідомлюючу працю в армії, постачання, санітарні відносини та що; культурну працю в усіх її формах --- наукову, освітню, мистецьку; економічні відносини та усю діяльність на економічному полі; санітарні відносини та усю діяльність

на санітарному полі --- як власну, так і акцій чуженецьку; відносини публичної моралі і боротьбу із злочинством; благодійну діяльність українського громадянства і чужої; усе те також відносно усіх ворогів та противників визвольної боротьби України, їх сили, організації, поведження і становище, яке вони займали.

Дуже велику вартість для Музею має все те, що відноситься до настроїв, думок та повождення людности як української, так і чужої в звязку з подіями визвольної боротьби. Так саме цінне для Музею усе, що кидало б світло на становище і відношення до тієї боротьби чужинців, як чужих урядів та політичних чинників, так і неполітичних гуртків та поодиноких осіб.

Управа стоїть на становищі, що треба збирати просто усе, що має яке небудь відношення до визвольної боротьби України. Предмети, що сьогодні видаються нам нецікавими та маловартними, можуть мати через якийсь час величезне значіння, якого тепер навіть передбачити не можна. Через те Управа тільки для прикладу подає річи, які хоче зібрати в Музею. До таких річей належать:

Документи, грамоти, акти справ, протоколи засідань, списки, вкази, доклади, урядові обіжники, вкази, записки, листування, мемуари, переписка, легітимації, перепустки, паспорти, інвентарі, рахунки, квіти, оповістки, плакати, записки на засідання, зібрання, концерти й свята, книжки, брошури, відозви, прокламації, летючки, часописні статі, оголошення, програми концертів, порядки дня засідань та нарад, меню

принять; пляхи боїв; доклади про битви, сутички й інші воєнні події, звідомлення; денні рапорти; доклади про постачання, санітарні відносини, про стан та організацію частин, зброю, амуніцію, про коні та підводи, про обув та мундури і т. д.;

зброя і частки зброї, мундури та їх частини, відзнаки та відзначення, стяги, герби, клейноти, бунчуки, музичні інструменти;

гроші, банкноти, грошеві значки, поштові марки, всілякі приладдя та знаряддя;

картини, фотографічні знімки (також краєвидів, місцевостей, будинків), ілюстрації;

печатки, стампілі, бланкети, формуляри.

Врешті просить Управа усіх жертводавців додавати по можливості пояснюючу записку, з якої було б видно походження предмету, подію, час, місце, організацію чи особу, до якої він відноситься.

Усі дари і переписку просимо пересилати на адресу Товариства, Прага II., Штенаньська вул. 49, II

За тридцять срібних.

Еміграція продовжує бути колодою в більшовицькому оці, бо ці останні не жалують ні сил, ні видатків, щоб остаточно її знищити. З цією метою до Праги наїхала сила шпигів та провокаторів на чолі з відомим «сих діл майстром» Семеном Мазуренком. Цей персонаж, що відіграв ролю першого більшовицького маклера при розкладі укр. національних сил, виконує своє завдання з питомою йому зручністю і вже може похвалитися значною здобиччю. Переказують, що на його прийняттях, крім вже зареєстрованих сменовеховців із Селоспідки, можна зустрінути і деякого з укр. професорів. Натурально, що серед цих «гостей» ми не зустрінемо імен укр. діячів, відомих нам ще перед революцією. В той час, коли революційний намул ладен їсти хліб з кожних рук, справжні до-мартовські українці показали непроханому гостеві двері в той чи інший спосіб відповідно до персональної вдачі кожної особи.

В ПОЛЬЦІ.

«Вісти У. Ц. К.»

Тільки що вийшло з друку ч. 4 «Вістей У.Ц.К. в Річпосполитій Польській». Воно обіймає 160 сторінок тексту і мі-

стить дуже різноманітний матеріял про сучасне життя української політичної еміграції в Польщі. Кілька сторінок «Вістей» присвячено українській еміграції у Франції та в інших країнах Європи. Чималий інтерес уявляють справознання про діяльність та життя Союзу українок емігранток, Союзу студентів емігрантів, резолюції різних українських громадських організацій в справі антиукраїнського виступу росіян на Варшавським педагогічним З'їзді, листи з України, протоколи засідань У.Ц.К. з участю представників громадянства і т. д. В одному з наступних чисел «Тризуба» докладніше сплинемося на цій книжці.

Український клуб у Варшаві.

Наближається зима, і відсутність українського клубу, що припинив своє функціонування на літній сезон, починає давати себе знати Варшавській українській колонії. На жаль її нечисленність та важкий матеріяльний стан не дають можливості поставити справу так, як то бажано, але в скромному масштабі клуб збирається відновити своє існування в кінці жовтня.

У РУМУНІІ.

Третя Конференція Української Еміграції въ Румунії.

12-го вересня, в помешканню салі «Трансильванія» відбулося відкриття 3-ої Конференції Української Еміграції в Румунії.

На Конференцію прибуло 44 делегати, які репрезентували собою понад 1.000 політичних емігрантів.

Відкриваючи перше засідання Конференції, Професор Мацієвич звернувся до делегатів з короткою привітальною промовою, в якій, між иншим зазначив: «Вітаю Конференцію, яко Голова Місії, перної української установи на цій землі. Бажаю успіху в праці і споді-

ваюся, що успіх цей буде, бо ми маємо сили для праці. В ній ми бачимо свій обов'язок перед Батьківщиною і перед нами самими.

Я певний в тому, що ця Конференція піде тими самими шляхами, що й дві попередні, то-пак шляхами єдності, згоди та позитивної роботи.

Я певний час перебував в Чехо-Словацькій і повинен засвідчити з гордовитим задоволенням, що усюди, де мені доводилося бувати, я зустрічав цікавість та інтерес до того, що діється у вас в Румунії, й мусив робити виклади про життя Української Еміграції в Румунії в найбільших скученнях Української Еміграції в Чехо-Словацькій Республіці, а саме: в Празі, в Подєбрадах, в Брні та Пшібрамі. Після викладів доводилося відповідати на цілу низку запитань. Під час обміну думок, всіма підкреслювалося, що Українська Еміграція в Румунії єдина, яка живе виключно своїми силами.

І дійсно, ми тут для провадження національної праці та для налагодження організованого життя не отримали жадної матеріальної підтримки. Між тим, плано-мірне громадське життя у нас налагоджується.

Пояснюється це тим, що ми твердо тримаємося шляхів, які накреслила Перша Конференція нашої еміграції в Румунії.

Шляхи ці побудовані на єдності та на принципі, що в Українській родині ми не повинні заводити сварок та зневажання, чим, на жаль, хворіє наше громадянство.

Ми зрозуміли, що на чужині ми повинні бути братами. Роскші суперечок ми мусимо залишити до того часу, коли будемо в своїй рідній хаті. На чужині ми мусимо за всяку ціну триматися єдності і з усією силою підпирати національно-громадські організації, бо в них наша сила і в них запорука успіху загальної української справи.

В своєму привітанню я хотів би підкреслити ще одну деталь. Кожний раз, коли ми сходилися і коли мені ставили питання — як швидко ми повернемося до дому —

я завше по щирості відповідав: «Не знаю».

Тепер шляхи туди вже видно.

На тільки через те, що загалом життя там поліпшується, але і через те, що загальне світове життя дійшло зараз до такої точки, коли Совєдпія мусить стати або на шлях загально-європейських норм життя, або вона буде знищеною, навіть шляхом інтервенції.

Ми починаємо Третю Конференцію при кращих умовах.

Вітаючи Конференцію, я певний, що ми сумлінно виконаємо обов'язок, покладений на нас Батьківщиною та нашим відвічальним становищем.

Одне істування нашої еміграції єсть великою погрозою для тих панів, які жорстоко хазяїнують на українських землях, нищать та зневажають наш великий Нарід».

Зважаючи на те, що в перший день Конференції з'їхалися не всі зголошені делегати, Проф. К. Маціевич запропонував вибори Президії відкласти на неділю 13-го вересня, а потім обібрати тимчасову Президію для ведення засідань, на яких буде даватися справоздання Комітету про його діяльність в минулому.

Пропозиція одноголосно ухвалюється.

Обрано: Головою Президії — І. Дробита і секретарем — І. Літновського.

Після цього приступлено до зачитання числених привітань, які надійшли на адресу Конференції, як від окремих осіб та організованих українських груп, що перебувають в Румунії, так само з-за кордону.

Майже половину привітань отримано по телеграфу.

Конференція, глибоко зворушена братерськими привітаннями, доручила Комітетові, подякувати за привітати від імени Конференції всіх тих, що своїми привітаннями заманіфестували свою єдність та відданість загально-національній справі.

Після цього, Конференція перейшла до чергових питань поряд-

ку денного, який складався з таких точок:

1) Sprawozdania Komitetu pro його діяльність: а) Загальне та грошове справоздання — Докладчик Дмитро Геродот і б) Sprawozdania pro Юридичній та Благодійно-Допомоговій Секціях та по Бюро Праці — Докладчик Гнат Порохівський.

2) Кошторис Комітету на 1926 рік — Докладчик Дмитро Геродот.

3) Доклади делегатів з місць.

4) Найближчі завдання Української Еміграції в Румунії — Докладчик Василь Трешке.

5) Репатріація та рееміграція Української Еміграції з Румунії — Докладчик Ол. Долинок.

6) Всеукраїнський З'їзд та організація Національного Центру — Докладчик Проф. К. Мацієвич.

7) Вибір нового Комітету.

8) Закриття Конференції.

Не зважаючи на те, що в порядку денний входило таке дражливе питання, як «Репатріація та рееміграція», не зважаючи на те, що на обговорення Конференції було поставлено такі важливі та складні питання, як: «Скликання Всеукраїнського З'їзду та організація Національного Громадського Центру», а також і таке широке по своєму змістові, як «Найближчі завдання Української Еміграції» — порядок денний (досить великий) було вичерпано на протязі двох днів.

Уже одне це свідчить про те, що Конференція відбувалася в умовах ділової серйозної праці.

Не маючи змоги, з технічних причин, дати повного перебігу робіт Конференції, ми мусимо лише підкреслити, що вся вона була пересякнутою бадьорим почуттям безкомпромислової боротьби за святі прагнення Української Нації до Незалежної Соборної Державности.

Ці почуття були домінуючими у всіх докладах та всіх дебатах.

Найяскравіше вони були зазначені під час доповіді проф. К. Мацієвича.

Коли докладчик дійшов до тези, в якій, між иншим говорилося: «Українська Еміграційна Конференція в Румунії рішучо заявляє,

що вся вона без різниці поглядів та походження незломно та непохитно провадитиме й надалі боротьбу за незалежну Україну в певній надії, що ці почуття однакові для всього свідомого українського громадянства» — саля Конференції оголосилася дружніми оплесками та загальним голосним «Слава Україні».

Закінчилася Конференція спільним товаришським обідом, урядженим 14-го вересня Громадським Комітетом.

13-го вересня, під час перерви на обід відбулося групове фотографування членів Конференції.

Тези докладів на Конференції.

Тези по докладу Дмитра Геродота: Sprawozdania Komitetu за час від 1-го вересня 1924-го року по 1-ше вересня 1925-го року.

1) Приймаючи на увагу, що упорядкування свого життя на чужині та провадження активної боротьби за національно-державні ідеали Української Нації може відбуватися лише при існуванні загально-національних організацій, що забезпечення розвитку цих організацій є обов'язком всього українського громадянства, 3-тя Конференція Української Еміграції в Румунії підтверджує постанови двох попередніх Конференцій про національне самооподаткування. Норми податку залишаються ті ж самі, що були в 1921-му та в 1925 роках.

2) Визнаючи, що утворення національного фонду, яко матеріальної підстави для прискорення справи скликання Всеукраїнського З'їзду та організації Національного Центру — є справою першорядної ваги, Конференція постановляє доручити Комітетові більш енергійне стягування заборгованостей з громадянства, щоби таким шляхом суму національного фонду довести до третини всіх поступлень національного податку.

У випадку потреби збільшення національного фонду, комітетові доручається підвищити норми національного податку для цієї мети

до 20 відсотків дотеперішніх норм.

3) Констатуючи, що де-яка частина громадянства ухиляється від внесення національного податку по нормах, які відповідали би їхньому заробіткові і намагаються вносити його в мінімальних розмірах, Конференція доручає Комітетові організувати контроль заробітної платні і в той же час закликає все свідоме громадянство до самої активної підтримки заходів Комітету.

4) Приймаючи на увагу, що Національне самооподаткування служить не тільки цілям самоорганізації Української Еміграції на території Румунії, але має на меті тако-ж і активну підтримку змагань Українського Народу за Незалежну Соборну Українську державність, третя Конференція Української Еміграції в Румунії вважає, що ухилення від внесення самооподаткування є доказом коли не ворожості, то байдужості до цих змагань, а тому постановляє: всі особи, які не внесли до цього часу і не внесуть до 1-го січня 1926 року жадного національного податку, мають бути виключеними з лав організованого Українського Громадянства. Списки цих осіб мають бути опублікованими до загального відома Української Національної сім'ї.

5) Приймаючи на увагу, що норми національного податку та всі витрати звязані з урегулюванням правового становища через Комітет, складають невеликий відсоток середнього заробітку українського емігранта, Конференція припускає в майбутньому можливість заборгованості лише у виключних випадках. Особам, які мають заборгованість нині, але які не є виключеними з лав орга-

нізованого громадянства, — можна уділювати будь-яку допомогу лише після покриття ними своєї заборгованості.

6) Вважаючи видання українського друкованого органу «Об'єднання» актуальним завданням першорядної ваги, Конференція звертає на це увагу свідомого Українського Громадянства і зобов'язує кожного Члена Конференції або приєднати бодай одного пайщика до Видавничого Товариства «Об'єднання», або придбати передплатників.

7) Констатуючи ширю працю та свідоме відношення до національно-громадських обов'язків з боку українських груп, що перебувають в Брашові та в Гімені-Фаджеті, Конференція в імені всієї Української Еміграції в Румунії висловлює цим групам свою громадську подяку.

8) Громадянину Назарчукові Теодору, який дозволив собі вчинки, що не личать свідомому політичному емігрантові, 3-тя Конференція Української Еміграції в Румунії висловлює свою громадську догану.

9) Розглянувши справу громадянина Лантушка Олександра, який дозволив собі, як в офіційному листуванні з Громадсько-Допомоговим Комітетом, так і в заяві, зверненій до Конференції, зневажливе відношення до Комітету, яко репрезентативного органа всієї Української Еміграції в Румунії, Конференція постановила виключити Лантушка Олександра з лав організованого Українського Громадянства.

(Українтаг)

За браком місця закінчення справоздання про конференцію буде вміщено в слідуючому числі.

Ред.

З українського спортивного життя в Ч. С. Р.

— Українська Олімпіада в ЧСР. Український Центральний Спортивний Союз в ЧСР, що об'єднує українські спортивні організації на території Чехословацької республіки, уряджує в днях 17-18 б. жовтня Українську Олімпіяду. Мета цієї Олімпіади — зробити перегляд українських спортивних сил і заохотити їх для дальшої праці в підготовці до міжнародної студентської олімпіади в Римі в році 1926.

Бажаючи падати цьому, значному для українського спорту, з'явищу наймпозантійшого характеру, УІСС запросив узяти участь в Олімпіяді найширші кола українських спортсців і сподівається на їх численну участь. Досі поступили заяви від п'яти клубів в ЧСР і від Берлінського Спортивного Об'єднання. Крім того можна сподіватися на прибуття спортсців зі Львова і Данцігу, якщо пощастить звичайно залагодити паспортне питання.

Олімпіяда, протектором якої є п. Ректор Української Господарчої Академії в Подєбрадах, проф. Шовгенів, має трівати 2 дні і перевести слідуєчий програм: 1. біги: 100, 200, 400, 1500, 5000 метрів. естафета 4/100. 2. скоки: високий, далекий — з місця та з розгону, з тичкою, трискок. 3. мети: кулею, диском, ратищем. 4. пятибій:

Переможцям мають бути видані нагорода, пожертвовані для цієї мети українськими громадськими та культурними організаціями.

Українські спортсмени жваво тренуються і чекають вистідів Олімпіяди з великою цікавістю, бо українські рекорди за останній рік сильно підросли, і є надія на Олімпіяді їх значно поліпшити.

Організацію Олімпіяди провадить Організаційний Комітет УІСС під керуванням Голови Союзу інж. М. Еремїва, при секретарі К. Опаднім. Адреса Комітету: K. Opadeuj, U.C.S.S. Hotel Central, Podebrady.

— «П а п о б а ч е н н я». Дня 8 жовтвя відбулися в Празі в Спратковій Академії змагання студентів Високих Шкіл (високоншкольський спорт), т. зв. «па побачення», неб-то по приїзді з вакацій. У змаганнях брадо участь до 40 спортсців-студентів і в тому числі три українці з Подєбрад. Не вважаючи на свою нечисленність, українці зайняли добрі місця, а саме: на 100 метр. Холодний — 3 місце з часом 58.9; на 1000 метрів Опадчїв — 2 місце з часом 3.48. Він же в меті ратищем — друге місце 41.85 м., і Шкеда — на скок з тичкою — 2 місце 2.90. На жаль решта кращих спортсменів до старту не прибула завдяки своїм суто-українським властивостям.
М. С.

Бібліографія.

Студент Револуції.

Орган Центрального Харківського Бюра Пролетарського Студентства. Січень. ч. I.

У нас перед очима перше число «Студента Револуції» — органа одночасно і Центрального і Харківського Бюра Пролетарського Студентства. Видає «Студента Револуції» звичайно «Державне Видавництво України» в 5000 примірників. Коли до видання поставлено цього штампя, то ми, не двиячись на мало не плицетарний шум, що счинився коло большевицької українізації, можемо наперед бути певними, що з «українізацією» органа, який виходить в столиці УСРР-івського намістництва справа стоятиме не-

певно. І справді «пролетарське студентство» України друкує свій журнал двома мовами — російською і українською. Більше першою ніж другою. Перейдемо над нею до змісту журналу. Коли ви думаєте, що знайдете на сторінках журналу голос самого студентства, то помиляєтесь. За студентів тут пишуть большевицькі сановники, залишаючи першим дрібненькі замітки з обсягу хроніки та дописів. Але й сановники пишуть почасти на теми, що не мають ні безпосереднього, ні посереднього відношення до студентського життя. Справді як ви привяжете до нього такі статті, як Квірінга «Год без Леніна», або Радека «Лібнхехт», обидві поверхові, звичайного газетярського типу і написані ніби

«на коліні». Видно автори невисокої думки про «пролетарське студентство» України і певні, що для них і того досить. Читаєте статтю Ряппо «На путях к новой школе» (теж по російському), переглядаєте матеріял хронікерський з життя студентства і приходите до висновку, що ставлячись легковажно до своїх тем і Квірінг і Радек мали рацію. «Пролетарському студентству» ледві чи була б по зубах література більш поважна. Ось що пише про нього Ряппо і інші автори, а також і перевірочні офіційні комісії, виправлені для «ревізії Вузів». Як типове з'являє всі вони в один голос стверджують «політичну безграмотність або вірніше безграмотність і не тільки по таких Вузах як медичний, сільсько-господарський, де це б половина біди (через що?) але й по Вузах, як Інститут Народного Господарства, де студент, що закінчує правничий факультет і здає дипломну працю — ц і л к о м б е з г р а м о т н и й» (стор. 29). Це так стоїть справа з тими, що закінчують науку. Ясна річ, що не краще стоятиме справа і з тими, що її розпочинають: «Загальний висновок губерніяльних (перевірочних) комісій такий, що підготовка вступаючих до Інституту н а д з в и ч а й н о с л а б а». Атестація яскрава. Після неї ви не дивуватиметеся безмежному і безнадійному убожеству думки, що її маніфестують на сторінках «Студента Революції» ті студенти-комуністи, що виступають тут як дописувачі або автори дрібненьких заміток. Поза революційною фразеологією, ви на сторінках органа «пролетарського студентства» не знайдете нічого крім реклами «досужжє» та тисячних скарг або побажань в справі «перегрузки» чи «разгрузки» студентів науковою та партійно-громадською працею. Політична система, запроваджена більшовиками на Україні і «реорганізація» справи вищої освіти на ній фатально, як бачимо вже з самих признань більшовицьких експертів, відбилася на

загальному рівні українського студентства і зробила його або малограмотним або безграмотним. Та на цьому не вичерпується вплив більшовицької руки в справах освіти. Він убив у студентстві те, на що більшовики найбільш звертали увагу, коли приступали до своїх реформаторських експериментів, виганяючи «буржуазний дух» з високих шкіл та прищеплюючи їм свій — комуністичний. Утворюючи комуністичні «ячейки» в школах, пересіваючи студентів на своєму контрольному ситі, ділячи їх на комуністичних «яглиць» та буржуазних «козлиць», першим протегуючи, а других ставлячи в неймовірно тяжке як з боку матеріяльного, так і морального становище, але бажаючи своєю політикою викликати і виплекати у пролетарського студентства новий дух нового громадянина, - експериментатори всім своїм поведінням викликали цілком протилежні наслідки. Вони викривили і вивернули цей дух, морально знівечили душу студента, того саме, над яким вони найбільше опікувалися, і примушені робити такі признання: „Що торкається громадської праці (студента), то про неї можна оповідати буквально анекдоти. Кожен студент приносить цілий оберемок документів про виконану ним громадську працю, де не було й одного золотника справжньої громадської праці». Ця меланхолійна увага дуже характерна, особливо коли пригадати фактичну обгрунтованість її. Що можна додати до цієї уваги і тих атестацій «пролетарського студентства», що їх дає йому офіційна установа і експертиза. Після перегляду книжки «Студента Революції», одкладаєш її з тягарем на душі: скільки моральної отрути виливають окупанти України в душу нашої молоді, як калічать вони її, як спиняють розвиток студентства, обширюючи його.

Ст.

ТРИЗУБ

Тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, виходить що неділі у Парижі при участі видатних літературних сил під загальною редакцією Вячеслава ПРОКОШОВИЧА.

Рукописи, прислані до редакції, повинні бути писані на однім боці аркуша на машині, або від руки, але абсолютно чітко. Редакція залишає собі право скорочувати рукописи. Неприйняті рукописи переходять протягом двох місяців і повертаються на бажання автора за його кошт. Гонорар за прийняті статті виплачується по надрукуванню.

У М О В И П Е Р Е Д П Л А Т И :

	на місяць	до кінця р.-
у Франції	12 фр.	33 фр.
у Чехословаччині	20 корон	55 корон.
у Польщі	1 злоті	11 злотих
у Румунії	120 леїв	330 леїв
у Німеччині	4 рен.мар.	11 р. мар.
у Сполучених Штатах Пів. Америки	1 доляр	2 д. 75 ц.
у Канаді.....	1 доляр	2 д. 75 ц.

Передплата приймається з першого і п'ятнадцятого кожного місяця.

Ціна окремого числа:

у Франції — 3 фр., у Чехословаччині — 5 корон, у Польщі — 1 злотий, у Румунії — 30 леїв, у Німеччині — 1 рентгенмарка, у Сполучених Штатах Північної Америки — 25 центів, у Канаді — 25 центів.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII
вднінені 9 1/2 — 11 год, вранці і 3 — 5 год. пополудні, крім неділей та свят.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boite post. №15. Paris XIII.

Адміністратор: *Іл. БОСЕНКО.*

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Société Anonyme Imprimerie de Navarre, 5, rue des Gobelins, Paris.